

EVROPSKÁ
KOMISE

VYSOKÁ PŘEDSTAVITELKA EVROPSKÉ UNIE
PRO ZAHRANIČNÍ VĚCI A BEZPEČNOSTNÍ
POLITIKU

V Bruselu dne 15.5.2012
JOIN(2012) 14 final

**SPOLEČNÉ SDĚLENÍ EVROPSKÉMU PARLAMENTU, RADĚ, EVROPSKÉMU
HOSPODÁŘSKÉMU A SOCIÁLNÍMU VÝBORU A VÝBORU REGIONŮ**

Výsledky nové evropské politiky sousedství

{SWD(2012) 110 final}
{SWD(2012) 111 final}
{SWD(2012) 112 final}
{SWD(2012) 113 final}
{SWD(2012) 114 final}
{SWD(2012) 115 final}
{SWD(2012) 116 final}
{SWD(2012) 117 final}
{SWD(2012) 118 final}
{SWD(2012) 119 final}
{SWD(2012) 120 final}
{SWD(2012) 121 final}
{SWD(2012) 122 final}
{SWD(2012) 123 final}
{SWD(2012) 124 final}

SPOLEČNÉ SDĚLENÍ EVROPSKÉMU PARLAMENTU, RADĚ, EVROPSKÉMU HOSPODÁŘSKÉMU A SOCIÁLNÍMU VÝBORU A VÝBORU REGIONŮ

Výsledky nové evropské politiky sousedství

Úvod

Evropská unie v minulém roce rychle zareagovala na změny, které se odehrávaly v jejím sousedství, zejména v jižním Středomoří, ale i ve východní Evropě. Vysoká představitelka Unie pro zahraniční věci a politiku bezpečnosti a Evropská komise do několika týdnů vydaly společné prohlášení o partnerství pro demokracii a sdílenou prosperitu, které poskytlo okamžitou odpověď na probíhající historické události. Ve spojení s přepracováním politiky sousedství pak vznikl „nový přístup k sousedství, jež prochází změnami“¹. EU jeho přijetím vyslala obyvatelům jižního Středomoří jasnou zprávu o solidaritě a podpoře. Zprávu o tom, že Evropa bude podporovat jejich boj za demokracii, důstojnost, prosperitu a bezpečí před pronásledováním. Evropa rovněž využije své zkušenosti a znalosti, aby jim pomohla řešit problémy spojené s přechodem od autoritativních režimů k demokracii. Je to hlavní priorita pro novou Evropskou službu pro vnější činnost i pro Evropskou komisi. Nová politika rovněž navazovala na výsledky dosažené při budování Východního partnerství a reagovala na výzvy partnerů EU z východní Evropy o užší politické přidružení a hlubší ekonomickou integraci s EU. Úspěšný summit Východního partnerství ve Varšavě a výsledné společné prohlášení daly další podněty k využívání nového přístupu.

Přijatá politika je založena na několika nových prvcích, mezi něž patří zásada „více za více“, význam **vzájemné odpovědnosti** EU a jejích partnerů, nutnost, aby **partnerství** neexistovalo jen s vládami, ale i s **občanskou společností** (např. s nevládními organizacemi, podniky, akademickou obcí, médii, odbory a náboženskými skupinami), a aby se při přetváření politiky a společnosti uznala **zvláštní úloha žen**.

Nový přístup evropské politiky sousedství rovněž uznal význam **rozlišování** mezi zeměmi a individualizace vztahů podle úrovně ambicí jednotlivých partnerů. Bere tedy ohled na specifika každého partnera a jeho vlastní cestu reforem. Nová politika je pružnější a vytváří rámec pro přijímání opatření, která jsou přizpůsobena specifickým požadavkům jednotlivých zemí, jejich pokroku při provádění reforem a povaze partnerství, o něž vůči EU usilují.

Nyní, o rok později, toto společné sdělení vysoké představitelky a Komise nový přístup hodnotí. Spolu se souvisejícím balíčkem společných pracovních dokumentů² ukazuje, že EU byla schopna rychle položit základy nové politiky a že většina partnerských zemí na to reagovala pozitivně a projevila svou ochotu důsledněji provádět své politické a ekonomické reformy a zapojit se do hlubší spolupráce s EU.

¹ COM(2011) 303, 25.5.2011.

² K tomuto společnému sdělení je připojeno: dvanáct zpráv o pokroku jednotlivých zemí, v nichž je vyhodnocen pokrok provádění evropské politiky sousedství v roce 2011 ve dvanácti sousedních zemích, s nimiž byl dohodnut akční plán EPS nebo ekvivalentní dokument, dále dvě regionální zprávy o pokroku, které hodnotí pokrok učiněný v roce 2011 při provádění Východního partnerství a Partnerství pro demokracii a sdílenou prosperitu, a jedna statistická příloha.

Velký význam měly zejména následující inovace:

- V červnu 2011 Rada jmenovala zvláštního zástupce EU pro oblast jižního Středomoří. Jeho činnost, koordinovaná s Komisí a vysokou představitelkou, přispěla k úspěchu reakce EU, protože posílila efektivitu a viditelnost Unie prostřednictvím politického dialogu a ekonomické spolupráce se všemi stranami zapojenými do procesu demokratické přeměny regionu. Pro dosažení těchto cílů byly vytvořeny také pracovní skupiny, které spolupracují s partnery a přinášejí odborné znalosti a zdroje z EU, členských států, Evropské investiční banky, Evropské banky pro obnovu a rozvoj i z dalších mezinárodních finančních institucí a soukromého sektoru. Ukázalo se, že pracovní skupiny EU-Tunisko a EU-Jordánsko jsou efektivním prostředkem pro dosahování demokratických změn, urychlování výsledků a získávání finanční pomoci díky tomu, že je do nich zapojena řada institucí. Pracovní skupiny působí jako katalyzátory pro prohlubování vztahů mezi EU a ostatními zeměmi způsobem, který je zaměřený na výsledky, přizpůsobený konkrétní situaci a diferencovaný.
- Komise vytvořila „zastřešující“ finanční programy (SPRING pro jižní a EaPIC pro východní oblast), aby rychleji zajistila dodatečné finanční prostředky, které byly oznámeny v roce 2011, s cílem podpořit přechod k demokracii, budování institucí a další růst v partnerských státech.
- S ohledem na problematiku ekonomickou situaci Evropy učinily vysoká představitelka a Komise odvážné kroky k získání finanční pomoci pro přechod sousedních zemí k demokracii ze zdrojů mimo tradiční rozpočet Společenství. Jednalo se o zvýšení stropu pro půjčky Evropské investiční banky partnerským zemím na 1,15 miliardy EUR³ a o rozšíření mandátu Evropské banky pro obnovu a rozvoj na země jižního a východního Středomoří.
- V září začal fungovat Nástroj pro podporu občanské společnosti s počátečním rozpočtem 26 milionů EUR na rok 2011 a přibližně stejně vysokým rozpočtem plánovaným na rok 2012.

Přestože pokrok nebyl univerzální, mnoha partnerům se od minulého roku podařilo přijmout výrazná opatření na urychlení procesu demokratizace a reform. Konalo se více svobodných a spravedlivých voleb a byla zajištěna lepší ochrana základních svobod a lidských práv. Byl rovněž vytvořen větší prostor pro otevřenou veřejnou diskusi, takže vlády jsou častěji volány k odpovědnosti.

„Více za více“

Základem nové politiky se stala zásada „více za více“. Znamená to, že nejvýhodnější aspekty spolupráce s EU, především ekonomická integrace (zřízením prohloubených a komplexních zón volného obchodu), mobilita obyvatel (partnerství v oblasti mobility), a větší finanční podpora EU se nabízejí jen těm partnerům, kteří se odhodlaně vydají na cestu politických reform a respektují sdílené univerzální hodnoty lidských práv, demokracie a právního státu. Při porušování lidských práv a demokracie EU naopak snižuje své závazky.

³ 1 miliarda EUR pro jižní sousedství EU a 150 milionů EUR pro východní sousedství EU.

Zásada „více za více“ v praxi

- S ohledem na rozhodná opatření, která *Tunisko* přijalo ve svém **procesu přechodu k demokracii**, EU zdvojnásobila svou finanční pomoc z 80 milionů EUR v roce 2010 na 160 milionů EUR v roce 2011 a poskytla technickou pomoc při organizování voleb do ústavodárného shromáždění.
- Jednání o **prohloubených a komplexních zónách volného obchodu** byla zahájena s *Moldavskou republikou* a *Gruzií* a budou brzy zahájena s *Arménií*. Rada přijala příslušné směrnice pro jednání s *Egyptem*, *Jordánskem*, *Marokem* a *Tuniskem*. Dohody zlepší ekonomickou integraci partnerů na vnitřním trhu EU.
- V reakci na zhoršení situace v *Sýrii* se EU rozhodla **pozastavit finanční podporu** vládě a **uvalit sankce**. Vysoká představitelka a Komise aktivně podporovaly zprostředkovatelské úsilí OSN a Ligy arabských států. Komise mimo to poskytuje humanitární pomoc.
- EU v poslední době uzavřela **partnerství v oblasti mobility** s *Arménií* a plánuje uzavřít taková partnerství s *Marokem* a *Tuniskem*.
- Na další podporu reforem v partnerských zemích bylo do stávajících programů pro jednotlivé země doplněno **670 milionů EUR**. Tyto prostředky se poskytují prostřednictvím dvou zastřešujících programů (**SPRING** pro jižní a **EaPIC** pro východní oblast)⁴ a přidělují se těm partnerským státům, které dosahují největšího pokroku při budování udržitelné demokracie. Bylo již oznámeno přidělení prostředků *Alžírsku*, *Jordánsku*, *Maroku* a *Tunisku*.
- Byla parafována **dohoda o přidružení** s *Ukrajinou*. Rychlost jejího politického přidružení a ekonomické integrace k EU, včetně uzavření dohody a jejího následného uplatňování, bude záviset především na jejích výsledcích v oblasti dodržování společných hodnot a právního státu. V této souvislosti je nutno poznamenat, že soudní procesy, které na Ukrajině proběhly s vůdci opozice, a následné rozsudky vyvolávají vážné obavy o dodržování práva na spravedlivý proces a o nezávislosti soudní moci.
- Obnovení oficiálních rozhovorů „5+2“ o vyřešení **konfliktu v Podněstří v Moldavské republice** doprovázela intenzivní spolupráce s moldavskou vládou, zahájení rozsáhlých kroků na budování důvěry ze strany EU a postupné přehodnocení sankcí EU vůči Podněstří s ohledem na konstruktivní přístup jeho nového vedení.
- V souvislosti s *Běloruskem* projevila EU své vážné znepokojení nad přetrvávajícím nedodržováním lidských práv, demokracie a právního státu a přijala **restriktivní opatření**, jimiž přesměrovala hlavní část své podpory na občanskou společnost. Mimo to s opozicí a občanskou společností zahájila evropský dialog o modernizaci.

EU s partnery rovněž intenzivně spolupracuje na široké škále odvětvových otázek a vychází přitom ze svých vlastních norem a standardů. Je nutné, aby partneři zvýšili své úsilí o provádění reforem, protože tyto reformy podporují inkluzivní sociálně-ekonomický růst, vytváření pracovních míst (zejména pro mladé), snižování chudoby a zvyšování zahraničních

⁴ SPRING (Podpora pro partnerství, reformy a růst podporující začlenění), EaPIC (Program Východního partnerství pro spolupráci a integraci)

investic. Cílená finanční podpora, budování kapacity institucí, posílený dialog o odvětvových politikách a postupné otevírání programů a agentur umožňují partnerským státům a EU plně zohlednit složitost tohoto procesu, který vyžaduje obtížné rozhodování a musí být doprovázen opatřeními na ochranu zranitelných občanů.

Partnerství s občanskou společností

EU stále více spolupracuje s **občanskou společností** ve všech sousedních zemích, včetně zemí, vůči kterým uložila sankce a pozastavila jim finanční pomoc. Partnerské země i místní a mezinárodní organizace občanské společnosti tuto její činnost vesměs uvítaly. EU hodlá své zapojení v této oblasti rozšířit, zejména přidružením organizací občanské společnosti do přípravy a monitorování akčních plánů nebo obdobných dokumentů.

Konkrétní kroky při navazování partnerství s občanskou společností

- V září začal s počátečním rozpočtem 26 milionů EUR na rok 2011 a přibližně stejným plánovaným rozpočtem na roky 2012 a 2013 fungovat **Nástroj na podporu občanské společnosti**, do jehož oblasti působnosti jsou zahrnuty všechny sousední státy.
- Dialog Východního partnerství o lidských právech byl doplněn společnými semináři s občanskou společností a **Fórum občanské společnosti Východního partnerství** se stalo stálým členem všech čtyř multilaterálních platforem.
- V jižním sousedství zvýšila EU podporu nadaci **Anny Lindhové**, která se snaží motivovat a oživit občanskou společnost v tomto regionu.
- Svou činnost v sousedních státech zintenzivnila i Rada Evropy. Komise nejdříve zřídila nástroj na podporu její činnosti ve východním sousedství, a poté se rozhodla vyčlenit 4,8 milionu EUR na její práci související se zeměmi jižního Středomoří.
- Za účelem podpory **svobody projevu** EU zahájila strategii „neodpojovat“, aby organizacím občanské společnosti a jednotlivým občanům pomohla překonat arbitrární přerušování přístupu k elektronické komunikaci.
- V prosinci 2011 Rada přijala hlavní zásady pro zřízení **Evropské nadace pro demokracii**. Tato nadace se na počátku, i když ne výhradně, zaměří na státy ležící v sousedství EU.
- Souběžně s pozastavením nebo přesměrováním pomoci EU zvýšila svou **finanční podporu** organizací občanské společnosti v zemích, v nichž přetrvává porušování lidských práv.
- EU rovněž navrhla sjednat **dohodu o zjednodušení vízového režimu a readmisní dohodu s Běloruskem**, aby usnadnila mezilidské kontakty. *Běloruské* orgány zatím na nabídku EU nereagovaly. Členské státy EU se snaží co nejlépe využít možností Vízového kodexu k rušení nebo snižování vízových poplatků pro některé kategorie běloruských občanů nebo v konkrétních případech.
- EU nabízí lepší příležitosti pro modernizaci **vysokoškolských systémů**, akademickou **mobilitu** a **výměny mládeže**. V letech 2012 a 2013 zdvojnásobí finanční prostředky na zapojení sousedních zemí do programů vysokoškolské spolupráce a vytvoří nové příležitosti pro výměnu mládeže a spolupráci pracovníků s mládeží. V oblasti vzdělávání, mládeže a kultury bylo nebo bude brzy zahájeno několik regionálních dialogů.

Vzájemná odpovědnost

V rámci přístupu „více za více“ EU konzultovala partnerské země a přizpůsobovala své politické nástroje tak, aby podporovala vzájemnou odpovědnost a zvýšila upřímnost a interaktivnost politického dialogu.

Opatření k posílení vzájemné odpovědnosti

- Větší frekvence oficiálních i neoficiálních kontaktů a dialogů na politické úrovni umožňuje lépe **politicky orientovat** reformy partnerských zemí a související podporu z EU.
- Od tohoto roku **zprávy o jednotlivých zemích** otevřeněji hodnotí pokrok, kterého tyto země dosáhly, zejména na cestě k hlubší a udržitelné demokracii. Tyto zprávy budou prostředkem pro uplatňování přístupu založeného na motivaci a umožní lépe provázat pokrok se všemi relevantními aspekty reakce EU, včetně finanční pomoci. Zprávy budou obsahovat konkrétní doporučení pro jednotlivé země a partnerské státy budou požádány, aby se těmito doporučeními zabývaly.
- **Zvýšily se kontakty** na všech úrovních, od vyšších úředníků po zainteresované strany a organizace občanské společnosti, což zástupcům partnerských zemí umožnilo vyjádřit se k používání nového přístupu a poskytnout EU zpětnou vazbu o plnění jejích závazků. Tato setkání budou pravidelnější.

1. VÝVOJ V SOUSEDNÍCH STÁTECH

1.1 Rok rychlého, i když nerovnoměrného pokroku

Po letech relativní stagnace se v sousedním regionu prosazuje demokracie, podpořená demokratickými revolucemi, které v minulém roce proběhly v severní Africe. V řadě států se konaly smysluplné volby, jichž se účastnilo množství různých politických stran. Obecnou tendencí je směřování k větší demokracii, odpovědnější formě vlády a většímu dodržování lidských práv a základních svobod. Přesto však existují oblasti, v nichž nedošlo k výraznému pokroku, přestože tyto oblasti mají význam pro zajištění udržitelnosti probíhajících reforem. V některých zemích se pokrok zastavil nebo se objevují známky regrese.

Strukturální reformy tam, kde byly provedeny, napomohly snížit chudobu a přilákat zahraniční investice, nevyřešily však všechny závažné sociální problémy. Snahy o přiblížení se normám EU posílily obchodní vazby, a to i přes nepříznivý hospodářský kontext. Zvyšování odvětvové spolupráce s EU pomáhá řešit problémy v oblasti dopravy, energetiky, životního prostředí a změny klimatu.

1.2 Budování udržitelných demokracií

V *Egyptě*, *Jordánsku*, *Maroku* a *Tunisku* probíhá proces **ústavních reforem**, který by měl zvýšit odpovědnost vlády vůči demokraticky zvoleným parlamentům, posílit nezávislost justice a odstranit překážky, které brání širšímu zapojení do politického života. *Tunisko* si zvolilo své ústavodárné shromáždění v prvních **demokratických a důvěryhodných volbách** od získání nezávislosti. I parlamentní volby v *Egyptě* a *Maroku* byly celkově svobodné a transparentní.

Celkově lze konstatovat, že se oproti minulosti zlepšila **svoboda projevu, sdružování a shromažďování**. *Moldavská republika* a nyní i *Tunisko* mají uspokojivý právní rámec pro ochranu svobody sdružování a shromažďování. Ve většině států, které s EU sousedí, je však ještě třeba usilovat o to, aby tyto svobody byly plně zaručeny zákonem i v praxi a aby se zajistil nezbytný prostor, v němž by **občanská společnost** mohla plnit své významné úkoly. Určitý politický prostor vznikl v *Egyptě*, přestože se svoboda projevu, činnost občanské společnosti a pokojné demonstrace často setkávají s represí. V *Azerbájdžánu* jsou základní svobody i nadále výrazně omezeny.

Stále větší pozornost se zaměřuje na problematiku **korupce**, i když po odvážných politických prohlášeních často nenásledují rozhodná opatření. Tam, kde tato opatření přijata byla, například v *Gruzii*, přispívají k dodržování právního státu a pomáhají vytvářet podnikatelské prostředí, které motivuje vlastní podnikatele a láká zahraniční investice.

Ve všech sousedních zemích je třeba více usilovat o dodržování zásad právního státu, na něž by dohlížela efektivní, nestranná a **nezávislá justice**, se zárukami rovného přístupu ke spravedlnosti a dodržování standardů řádného a **spravedlivého procesu**, a pokračovat v **reformě bezpečnostního sektoru**. Přestože v řadě sousedních zemí začal probíhat proces přechodu k demokracii a ústavních reforem, zatím se neprojevil rychlejším, transparentnějším a spravedlivějším průběhem soudních řízení ani větším pocitem bezpečnosti. V *Egyptě* vojenské soudy i nadále soudí civilisty.

Součástí budování udržitelné demokracie je rovněž zajištění **rovnosti žen a mužů** a zvýšení účasti žen na politickém a ekonomickém životě. V některých státech byly sice přijaty právní předpisy s cílem zajistit vyváženější složení parlamentu, ale v praxi se setkaly s odporem, a proto neměly zamýšlený účinek. Klíčovou úlohu při sbližování obyvatel a institucí mají **místní a regionální orgány**, které by měly podporovat politické zapojení na místní úrovni a měly by dbát na to, aby se při politickém rozhodování přihlíželo k místním potřebám.

K pokroku došlo i v dodržování **dalších lidských práv**. *Tunisko* ratifikovalo řadu opčních protokolů ke klíčovým úmluvám o lidských právech. *Maroko* a *Tunisko* ratifikovaly opční protokol Úmluvy OSN proti mučení. V *Arménii* a *Maroku* se zlepšilo dodržování práv menšin. V mnoha zemích však bezpečnostní složky pokračují v mučení a ponižujícím a nelidském zacházení. V mnoha zemích rovněž přetrvává diskriminace z důvodu vyznání nebo přesvědčení, etnického původu a sexuální orientace, závažným problémem zůstává i obchodování s lidmi.

V *Bělorusku* se v minulém roce, po zásahu proti opozici a občanské společnosti v souvislosti s prezidentskými volbami v prosinci 2010, výrazně zhoršila situace. EU musela obnovit a posílit své sankce. EU zůstává situací v *Bělorusku* nadále vážně znepokojena vzhledem k tomu, že běloruské orgány odmítly propustit a rehabilitovat všechny politické vězně a ukončit potlačování opozice, médií a občanské společnosti. Běloruské orgány zatím neodpověděly na nabídku EU vyjednat dohodu o zjednodušení vízového režimu a readmisní dohodu, čímž své občany připravují o výhody snadnějšího cestování do Evropské unie. Nejsou splněny podmínky pro plné zapojení Běloruska do evropské politiky sousedství. Bělorusko se podílí pouze na multilaterálním rozměru Východního partnerství. EU je odhodlána posílovat své partnerství s lidem *Běloruska* a poskytovat větší podporu organizacím občanské společnosti.

Alžírsko zahájilo proces politických reforem a na začátku roku 2012 přijalo několik nových zákonů, volební zákon, zákon o účasti žen ve volených shromážděních, zákony o sdružování, médiích, politických stranách, decentralizaci a neslučitelnosti politických mandátů. Očekává

se, že po volbách do zákonodárného shromáždění, které proběhnou 10. května, bude přepracována ústava. S ohledem na nové zaměření evropské politiky sousedství na individualizovaný a rozlišený přístup se *Alžírsko* rozhodlo do této politiky zapojit a již začaly rozhovory o **akčním plánu EPS**.

Situace v *Libyi* se od konce občanské války postupně stabilizuje. EU podporuje proces přechodu a pravidelně s libyjskými orgány jedná o otázkách souvisejících s dodržováním lidských práv. EU je připravena zapojit se s novými libyjskými orgány do jednání o smluvní dohodě a zároveň jednat o možnosti zapojení Libye do evropské politiky sousedství na základě společné vůle dodržovat demokratické hodnoty, zásady právního státu a lidská práva.

1.3 Konflikty

Hlavní výzvou v celé oblasti zůstává nalézání mírových řešení dlouhotrvajících konfliktů. Odpovědnost za řešení konfliktů nesou především strany konfliktu, které musejí zvýšit své úsilí o hledání dohod v duchu skutečných kompromisů. Pokud toto úsilí nevynaloží, nelze očekávat, že mezinárodní mediace v zavedených formátech povedou k průlomu. Plný potenciál evropské politiky sousedství se projeví pouze tehdy, pokud budou příslušné sousední státy důvěryhodným a důsledným způsobem usilovat o pokrok při řešení konfliktů. EU je připravena tato řešení podpořit, jakmile se na nich příslušné strany dohodnou.

V případě *Sýrie* EU výrazně odsuzuje systematické porušování lidských práv syrským režimem. EU vyzvala prezidenta Assada, aby odstoupil a vytvořil prostor pro mírový přechod k demokracii. EU spolu se svými členskými státy v Radě bezpečnosti OSN vynaložila velké úsilí o to, aby mezinárodní společenství mluvilo jedním hlasem a podpořilo plán Kofiho Annana, zvláštního vyslance OSN a Ligy arabských států. Vysoká představitelka a zástupci Evropské služby pro vnější činnost se účastnili jednání skupiny Přátelé Sýrie. Vysoká představitelka pravidelně svolávala krizovou platformu, v jejímž rámci jednaly všechny příslušné útvary Evropské služby pro vnější činnost a Komise (sankce, humanitární pomoc, rozvojová spolupráce, spojení s delegacemi a podpora OSN). EU v reakci na krizi pozastavila veškeré typy spolupráce, uložila restriktivní opatření a neustále je revidovala. EU zachovala pouze podporu, která má přínos pro obyvatele Sýrie, studenty, obránce lidských práv a opozici. EU uvolnila na humanitární pomoc Sýrii a ovlivněným sousedním státům 10 milionů EUR. EU rovněž úzce spolupracovala se státy, které se Sýrii sousedí, a navrhla přijmout zvláštní opatření Komise, jímž se 23 milionů EUR z Evropského nástroje sousedství a partnerství (ENPI) vyčleňuje výhradně na podporu syrské občanské společnosti, uprchlíků a zasaženým skupinám obyvatel v sousedních státech.

Delegace EU v Damašku zůstala otevřená, aby podpořila syrský lid a pomohla koordinovat reakci EU na krizi. Delegace EU hostí několik diplomatů z členských států EU, které se rozhodly pozastavit činnost svých vlastních velvyslanectví.

V roce 2011 EU s jistým úspěchem usilovala o oživení Kvartetu a dále povzbuzovala *Izrael* a *palestinskou samosprávu* k návratu k jednacímu stolu. Ve svém prohlášení ze dne 23. září Kvartet vyzval k okamžitému a bezpodmínečnému obnovení přímých bilaterálních jednání, aby bylo možné dospět k dohodě v termínu, na kterém se obě strany dohodly, avšak nejpozději do konce roku 2012. Kvartet rovněž strany vyzval, aby se zdržely provokativních akcí a zopakoval povinnosti uvedené v cestovním plánu.

V případě Východního sousedství proběhlo díky společnému úsilí 5+2 členů obnovení formálních jednání o vyřešení konfliktu v Podněstří v pozitivním duchu. Uskutečnila se řada

schůzek na vysoké úrovni a byla přijata řada opatření na budování důvěry (např. možnost společností z Podněstří zapsat se do rejstříku v *Moldavské republice* a využívat autonomní obchodní preference, zrušení poplatků za registraci pro návštěvy Podněstří, vytvoření pracovní skupiny pro jednání o dalších opatření na budování důvěry, jednání celních a železničních orgánů o usnadnění vývozu zboží). Rozhovory prezidentů *Arménie* a *Ázerbájdžánu* o Náhorním Karabachu, při nichž jako zprostředkovatel vystupovala Minská skupina OBSE, nevedly k průlomům. Pod společným předsednictvím EU, OSN a OBSE pokračovala ženevská mezinárodní jednání o Abcházii a Jižní Osetii, zejména o otázce nepoužívání síly.

1.4. Inkluzivní ekonomický rozvoj a obchod

Ve většině zemí, které s EU sousedí na východě, byl zaznamenán postupný růst, kterým pokračovalo ožívání po krizi z roku 2009. V některých zemích, například v *Arménii*, *Ázerbájdžánu* a *Moldavské republice*, to umožnilo **snížit chudobu** a nezaměstnanost. *Moldavská republika* a *Gruzie* rovněž pokračovaly v důsledném provádění **strukturálních reforem**, ale na Ukrajině došlo ke stagnaci a zpozdilo se provádění programu dohodnutého s Mezinárodním měnovým fondem.

Růst v jižní oblasti byl pomalejší zejména v zemích, kde přechod k demokracii provázely společenské nepokoje, stávky a politická nestabilita, nebo v zemích, které byly ovlivněny konflikty v sousedních státech. Mnohé státy se snažily řešit problém rostoucí **nezaměstnanosti** a předejít dalším vnitřním nepokojům uvolněním fiskální politiky a zvýšením veřejných výdajů, což vedlo ke vzniku rozpočtových schodků. Tuto tendenci je třeba změnit s cílem zachovat makroekonomickou stabilitu a vyhnout se potenciálním problémům s financováním dluhů. Protesty v *Izraeli* poukázaly na široce rozšířené obavy související se sociální spravedlností a zvyšující se nerovnoměrností v rozdělení bohatství. V celé oblasti, na kterou se vztahuje politika sousedství, musí být stejně jako v Evropské unii položen důraz na **inkluzivnější** ekonomický rozvoj podporou vnitřní soudržnosti a nápravou regionální a sociální nerovnováhy.

2. SPOLUPRÁCE EU S PARTNERY

2.1 Rok výsledků

Většina partnerských zemí uvítala nový důraz na individuálnější přístup a vzájemnější odpovědnost a ukázala, že je připravena ještě důsledněji provádět politické a ekonomické reformy a hlouběji spolupracovat s EU. Toto úsilí již přináší výsledky.

V případě východní oblasti sdělení z května minulého roku dodalo dodatečný impuls pro rozvoj Východního partnerství. **Vrcholná schůzka Východního partnerství**, která se konala ve Varšavě, byla příležitostí k vyhodnocení dosažených výsledků a potvrdila politickou vůli EU a jejích východních partnerů prohlubovat politické přidružení a další ekonomickou integraci i evropskou aspiraci a evropskou volbu některých partnerů. Na schůzce bylo dohodnuto, že bude připraven „Plán Východního partnerství“, který se přijímá zároveň s tímto sdělením⁵ a který poskytuje praktické vodítko pro hodnocení průběhu partnerství do další vrcholné schůzky, která by se měla konat na podzim roku 2013.

⁵ COM (2012) ... , 25.4.2012, Plán pro Východní sousedství do vrcholné schůzky v roce 2013.

Během tří let od svého zahájení se Východní partnerství podstatně rozvinulo. EU a její východní partneři zvýšili intenzitu jednání o lidských právech. Se všemi partnery (s výjimkou *Běloruska*) byla zahájena jednání o uzavření dohod o přidružení a v případě *Ukrajiny* již byla dokončena. Jednání o prohloubených a komplexních zónách volného obchodu jsou na dobré cestě. Postupně se rovněž přibližuje dosažení cíle bezvízového cestování a dalších prvků programu spolupráce Východního partnerství.

V oblasti jižního partnerství EU velice aktivně reagovala na probíhající změny. Zapojila se spolu s regionálními organizacemi (zejména Ligou arabských států) do hledání řešení konfliktů. Vysoká představitelka a Komise uvítaly výsledky demokratických voleb a potvrdily svou připravenost spolupracovat s novými vládami. EU poskytla okamžitou humanitární pomoc, byla-li třeba, přeorientovala svou finanční pomoc tak, že zvýšila částky pro země, které to nejvíce potřebovaly, a snížila částky poskytované ostatním. Nabídla rovněž novou spolupráci a dialog v oblasti obchodu a mobility. Stala se uznávaným a důvěryhodným partnerem při přípravě, organizaci a monitorování voleb. Výrazně zvýšila své styky s organizacemi občanské společnosti v celém regionu a jejich podporu.

Na základě návrhu vysoké představitelky Rada jmenovala zvláštního zástupce pro jižní Středomoří, který bude rozvíjet dialog se zeměmi v procesu transformace, bude zvyšovat zájem a koordinaci EU a členských států a zajišťovat koordinaci s mezinárodními finančními institucemi a soukromým sektorem. Tento postup již v regionu přináší hmatatelné výsledky. Zasedání první pracovní skupiny se konalo v *Tunisku* v září 2011 a bylo na něm oznámeno poskytnutí velmi vysokého balíčku podpory sestávající z grantů i půjček, do něhož Komise na období 2011–2013 přispěla částkou 400 milionů EUR v grantech. Zasedání druhé pracovní skupiny bylo uspořádáno v *Jordánsku* v únoru 2012, aby podpořilo a podnítilo proces tamních politických a ekonomických reforem. K jednání pracovní skupiny přispěly politické strany i organizace občanské společnosti. I při této příležitosti bylo oznámeno poskytnutí vysoké mezinárodní finanční pomoci. Zasedání pracovních skupin nejsou jednorázové události, ale jedná se o proces, který zahrnuje další jednání na různých úrovních, na nichž se hodnotí pokrok a provádění dohodnutých opatření. Provádění doporučení pracovní skupiny kontrolují společné orgány zřízené na základě dohody o přidružení. Po prezidentských volbách a přechodu na civilní vládu bude v roce 2012 uspořádáno zasedání pracovní skupiny s *Egyptem*.

2.2 Budování udržitelných demokracií

Důraz, který EU znovu položila na budování **pevné demokracie**⁶ a podporu **lidských práv a základních svobod**, se projevil rozhodnými kroky.

Ve snaze podpořit **přechod k demokracii** EU zvýšila spolupráci s Radou Evropy a hledala prostor pro synergie s Parlamentním shromážděním Rady Evropy tím, že parlamentům zemí jižního Středomoří nabídla status „partnerů pro demokracii“. Tento status byl udělen *Maroku* a *palestinské samosprávě*. EU spolu s Radou Evropy vypracovala program na podporu reformního procesu v zemích Východního partnerství, který se týkal reformy justice a dodržování lidských práv v trestním soudnictví, dodržování evropských volebních standardů, boje s korupcí a závažných forem kyberkriminality. Tento program byl později doplněn

⁶ **Pevná a udržitelná demokracie** se vyznačuje mimo jiné těmito prvky: svobodné a spravedlivé volby, svoboda sdružování, projevu a shromažďování a svobodný tisk a média, právní stát s nezávislým soudnictvím a právo na spravedlivý proces, boj proti korupci; reforma sektorů bezpečnosti a vymáhání práva (včetně policie); vytvoření demokratické kontroly ozbrojených a bezpečnostních sil.

podobným programem připraveným pro státy v jižním sousedství EU, který se zaměřil na ústavní reformu, reformu soudnictví a volební systémy.

EU poskytla technickou pomoc volebním orgánům v Tunisku, aby jim pomohla připravit **první demokratické volby**, a v době před volbami podporovala tuniskou občanskou společnost. Vyslala do *Tuniska* volební pozorovatelskou misi v plném složení a do *Maroka* volební experty. Na základě pozvání *Alžírsko* vyšla do této země kompletní volební pozorovatelskou misi, která bude sledovat parlamentní volby pořádané 10. května. EU poskytla technickou pomoc egyptské nejvyšší volební komisi a prostřednictvím organizací občanské společnosti podpořila vzdělávání voličů a domácí pozorovatele. *Libye* vyzvala EU k pozorování připravovaných voleb do ústavního shromáždění.

2.3 Podpora inkluzivního ekonomického rozvoje, obchodu a odvětvové spolupráce

Hospodářský a sociální rozvoj

V době, kdy eurozóna i většina partnerských arabských zemí (v jejich případě i v důsledku událostí Arabského jara) čelí závažným ekonomickým a finančním problémům, byly pro EU i její partnery velmi přínosné **makroekonomické dialogy**. Tyto dialogy umožnily otevřenou a podrobnou výměnu informací a názorů o ekonomických problémech a politických řešeních, která přijímají obě strany, a zdůraznily potřebu strukturálních reforem.

EU ve snaze podporovat **inkluzivní ekonomický rozvoj** zvýšila svou finanční pomoc a úvěrovou kapacitu evropských finančních institucí (viz oddíl 2.4) a obnovila politický dialog o zaměstnanosti a sociálních otázkách.

Obchod

Jednání o **prohloubených a komplexních zónách volného obchodu** byla ukončena s *Ukrajinou*, zahájena s *Moldavskou republikou* a *Gruzií* a budou brzy zahájena s *Arménií*. V roce 2012 bude provedeno posouzení schopnosti partnerů přibližovat se *acquis* EU, po němž by Rada mohla v prosinci přijmout směrnice pro jednání a na konci roku by mohla být zahájena jednání s *Jordánskem*, *Marokem* a *Tuniskem*. V červenci vstoupí v platnost dohoda s *Marokem* o produktech zemědělství a rybolovu a podle březnového zasedání Evropské rady je prioritou rychlý pokrok dalších probíhajících jednání, například s *Tuniskem*.

Regionální úmluva o **celoevropsko-středomořských pravidlech původu** byla otevřena k podpisu v červnu 2011 a podepsalo ji *Jordánsko* a *Maroko*. Ostatní partneři z jižního Středomoří, kteří úmluvu dosud nepodepsali, by měli rychle dokončit postupy pro její podpis a ratifikaci. V roce 2012 budou zahájena další jednání o **dohodách o posuzování shody a akceptaci průmyslových výrobků**, aby se mohly otevřít trhy průmyslových výrobků s *Tuniskem* a později s *Egyptem*, *Jordánskem* a *Marokem*.

Odvětvová spolupráce

Pro usnadnění obchodu a hospodářský rozvoj má zásadní význam sbližování právních předpisů s předpisy, které platí na trzích EU a na dalších trzích, na nichž se uplatňují pravidla EU. V rámci Východního partnerství je sbližování předpisů podpořeno **komplexními programy budování institucí** a dalšími podpůrnými opatřeními. Legislativní činnost, zejména v oblasti sanitárních a fytosanitárních norem a technických předpisů, zlepšil i přípravný proces na vyjednání dohod o prohloubených a komplexních zónách volného obchodu s *Arménií*, *Gruzií* a *Moldavskou republikou* a dokončení těchto jednání s *Ukrajinou*.

Zároveň se zlepšila bezpečnost domácích potravin a výrobků. Stále je ještě třeba zkvalitnit správu veřejných financí.

Integrace trhu s EU a sblížení předpisů jsou motivací pro velice potřebné **odvětvové reformy**. Většinou se jedná o dlouhodobé a investičně náročné reformy. Společné pracovní dokumenty doprovázející toto sdělení ukazují, že spolupráce EU a partnerských států se zvýšila ve všech oblastech. EU například zahájila strategii „neodpojovat“, aby organizacím občanské společnosti a jednotlivým občanům pomohla obejít arbitrární přerušování přístupu k prostředkům elektronické komunikace. EU rovněž vytvořila Program pro zemědělství a rozvoj venkova v rámci evropského sousedství, který prostřednictvím investiční podpory a technické pomoci přispívá k modernizaci zemědělské produkce v partnerských zemích, vytváří příležitosti na místní úrovni a připravuje partnerské státy na efektivnější spolupráci s trhem EU.

Komise se snaží rozvíjet odvětvový dialog a spolupráci i v regionálních rámcích Východního partnerství a Unie pro Středomoří. Tento dialog přispěje k upevnění společného chápání odvětvových priorit a ke vzniku konkrétních projektů a iniciativ.

Zahajují se neformální dialogy Východního partnerství, které budou představovat další prostředek pro posílení vazeb mezi bilaterálními a multilaterálními procesy, podpoří pocit společného vlastnictví Východního partnerství a regionální dynamiku. Tyto neformální multilaterální dialogy ministrů zahraničí partnerských zemí, vysoké představitelky EU a komisaře pro evropskou politiku sousedství poskytnou dvakrát ročně příležitost neformálně diskutovat na ministerské úrovni o vývoji v partnerských státech a o pokroku reformního procesu, a tak sledovat provádění plánu Východního partnerství. V zájmu posílení **multilaterální odvětvové spolupráce** EU a východních partnerů budou uspořádány rovněž neformální dialogy ministrů odpovědných za určité odvětví a příslušných komisařů EU.

V souvislosti s Unií pro Středomoří a na základě rozhodnutí Rady převést severní spolupředsednictví na EU hodlá Komise obnovit odvětvový dialog na ministerské úrovni. Začala již s partnery jednat o uspořádání řady schůzí na téma obchodu, dopravy, energie, životního prostředí a dalších odvětvových politik. Cílem těchto schůzí bude vymezit společné cíle regionální spolupráce a přispět k vymezení konkrétních projektů, které by mohly být uskutečněny v rámci Unie pro Středomoří.

EU s ohledem na svůj nový přístup a obnovený zájem o své sousedství zvýšila podporu **zapojení partnerských zemí, na které se vztahuje evropská politika sousedství, do programů a agentur EU**. Zatím vstoupily v platnost protokoly, které umožňují účast *Moldavské republiky* a *Ukrajiny* v programech EU. Po kladném výsledku hlasování v Evropském parlamentu brzy vstoupí v platnost protokol týkající se *Maroka*. Byla zahájena jednání o protokolu s *Jordánskem*. Pracuje se na projektu, který by podporoval přípravu agentur EU s cílem usnadnit zapojení do práce agentur. Partnerské země mohou pro financování své účasti v programech EU využívat spolufinancování ze zdrojů EU.

Mobilita

Výrazně se pokročilo při dosahování cíle uvolnění vízového režimu se zeměmi ve východním sousedství EU. S *Arménií*, *Gruzií* a *Moldavskou republikou* byla uzavřena partnerství v oblasti mobility. *Moldavská republika* a *Ukrajina* provádějí akční plány pro uvolnění vízového režimu. Ještě letos na jaře by mohl být zahájen dialog o vízech s *Gruzií*. Po úspěšné implementaci dohod o zjednodušení vízového režimu a readmisních dohod s *Gruzií*,

Moldavskou republikou a Ukrajinou bylo zahájeno vyjednávání podobných dohod s Arménií a Ázerbájdžánem.

V jižním sousedství EU navrhla zahájit **dialogy o partnerství v oblastech migrace, mobility a bezpečnosti** s Egyptem, Marokem a Tuniskem. Tyto dialogy se zabývají problematikou legální a nelegální migrace, obchodování s lidmi, zpětného přejímání osob, vydávání víz, azylu a mezinárodní ochrany. V případě Maroka a Tuniska, s nimiž byly dialogy zahájeny v říjnu 2011, bylo dosaženo podstatného pokroku a v nadcházejících měsících by měla být podepsána společná prohlášení otevírající prostor pro partnerství v oblasti mobility. Egypt zatím konkrétní jednání odmítá. Vysoká představitelka a Komise navrhuje zahájit dialog o migraci, mobilitě a bezpečnosti s Jordánskem.

2.4 Finanční podpora

Při poskytování finanční podpory reformnímu úsilí partnerských států jednala EU na dvou úrovních.

Za prvé se snažila posílit vazbu mezi novým politickým přístupem a stávajícími programy finanční pomoci. V oblasti jižního sousedství to vedlo k **přeorientování 600 milionů EUR disponibilních finančních prostředků** na cíle vymezené ve společném sdělení „Partnerství pro demokracii a sdílenou prosperitu s jižním Středomořím“⁷. Díky tomu byly zahájeny nové programy na budování institucí v takových oblastech, jako jsou reforma justice a boj s korupcí.

Za druhé se EU snažila o uvolnění **dodatečných finančních prostředků** ze svého rozpočtu. Ve společném sdělení „Nový přístup k sousedství, jež prochází změnami“ z května 2011 navrhla věnovat až o 1,24 miliardy EUR více na podporu provádění nového přístupu. Z této částky začala být partnerským státům k dispozici **jedna miliarda EUR**. Vysoká představitelka a Komise litují, že v Radě ještě nebylo dosaženo konsensu ohledně návrhu Komise povolit nové využívání zpětných toků EIB. Oproti původnímu návrhu tak bude chybět alespoň 240 milionů EUR.

Největší část těchto dodatečných zdrojů (670 milionů EUR) bude poskytnuta prostřednictvím dvou zastřešujících programů SPRING pro jižní Středomoří s rozpočtem 540 milionů EUR na období 2011–2013 a EaPIC pro Východní sousedství s rozpočtem 130 milionů EUR na období 2012–2013. Oba programy se zaměří na podporu přechodu k demokracii, budování institucí a podporu udržitelného a inkluzivního růstu. Zbytek dodatečných prostředků byl z velké části přidělen na programy mobility (Tempus, Erasmus Mundus atd.) a na podporu organizací občanské společnosti a nestátních subjektů.

Rozšíření mandátu **Evropské investiční banky** z října minulého roku otevírá prostor pro další úvěry partnerským zemím ve výši 1,5 miliardy EUR⁸ a půjčky související se změnou klimatu ve výši až 1 miliardy EUR. Dodatečné dobrovolné příspěvky členských států do svěřeneckého fondu zřízeného v rámci Nástroje pro evropsko-středomořské investice a partnerství (FEMIP) umožní EIB posílit operace rizikového kapitálu v jižním sousedství.

Oblast působnosti **Evropské banky pro obnovu a rozvoj (EBRD)** se rozšiřuje na Egypt, Jordán, Maroko a Tunisko. Navíc bylo přes 100 milionů EUR, které částečně pocházejí z

⁷ COM(2011) 200, 8.3.2011.

⁸ 1 miliarda pro jižní sousedství EU a 150 milionů pro východní sousedství EU.

rozpočtu EU, přiděleno na podporu vypracování a přípravy projektů. EBRD bude ze svých zvláštních fondů mobilizovat další zdroje (až jednu miliardu EUR), jakmile její akcionáři ratifikují nezbytné změny Dohody o založení Evropské banky pro obnovu a rozvoj⁹. Pomoc poskytovaná z evropského nástroje sousedství a partnerství byla přesměřovaná také na podporu rozvoje malých a středních podniků a podporu vytváření pracovních míst zejména v *Alžírsku, Egyptě, Jordánsku a Tunisku*

Na konci roku 2011 dosáhly prostředky **Nástroje pro investice v sousedství** (NIF) 400 milionů EUR (z čehož bylo 174 milionů EUR vyčleněno pro východní oblast a 226 milionů EUR pro jižní oblast) a byly použity v projektech s celkovou hodnotou 13,6 miliardy EUR (4,2 miliardy EUR v případě východní oblasti a 9,4 miliardy EUR v případě jižní oblasti). Výrazné zvýšení grantového financování, které je k dispozici z nástroje NIF v období 2011–13 (450 milionů EUR) by mělo spolu s pákovým efektem zajistit, že se zvýšené možnosti půjček rychle projeví investicemi do infrastruktury (v oblasti životního prostředí, změny klimatu, propojení s partnerskými státy) a do malých a středních podniků, což přispěje k řešení problému nezaměstnanosti v sousedních státech.

Jedním z cílů EU je rovněž zvýšit podporu operací rizikového kapitálu v jižním sousedství prostřednictvím Nástroje pro evropsko-středomořské investice a partnerství (FEMIP) a spolu s EIB, EBRD a dalšími evropskými finančními institucemi rozvíjí další možnosti podpory operací rizikového kapitálu a záručních režimů ve východním sousedství.

V prosinci Komise přijala legislativní návrh nového finančního nástroje, **Evropského nástroje sousedství (ENI)**, který by měl od roku 2014 nahradit současný Evropský nástroj sousedství a partnerství (ENPI). ENI ve srovnání se současným nástrojem posílí vazby mezi politikou a pomocí a umožní lépe rozlišovat při spolupráci s partnerskými zeměmi podle jejich odhodlání prosazovat univerzální hodnoty, podle jejich pokroku při vytváření pevné demokracie a při dosahování společně dohodnutých cílů. Zaměří spolupráci na menší počet hlavních politických cílů, čímž zvýší její dopad. Sníží složitost a délku programovacího procesu a zjednoduší prováděcí opatření, včetně opatření v oblasti přeshraniční spolupráce na vnějších hranicích EU. Na sedm let pro něj bylo vyčleněno 18,2 miliardy EUR, což představuje reálný 22% nárůst oproti současnému finančnímu výhledu. ENI přispěje k dosažení cíle EU zvýšit část rozpočtu Unie věnovanou na problematiku klimatu o alespoň 20 % v souladu se záměrem uvedeným ve sdělení Komise z června 2011 o víceletém finančním rámci na období 2014–2020¹⁰.

2.5 Lepší koordinace s ostatními orgány EU

Přepřipravování evropské politiky sousedství v roce 2011 podnítilo v orgánech EU rozsáhlou diskusi, jejímž výsledkem bylo uznání potřeby většího zapojení EU v sousedních zemích. Evropský parlament pak v prosinci přijal významnou zprávu o evropské politice sousedství. Výrazně se zvýšila frekvence kontaktů mezi Evropským parlamentem, Komisí a vysokou představitelkou o evropské politice sousedství z hlediska jednotlivých partnerů.

Evropský parlament kromě toho zvýšil kontakty a spolupráci s volenými shromážděními států, na které se vztahuje evropská politika sousedství, s cílem zlepšit politický dialog a posílit jejich schopnost zajistit odpovědnost vlád. Rozvíjela se činnost Euronestu a parlamentního shromáždění Unie pro Středomoří. Více se zapojil Evropský hospodářský a

⁹ Komise v prosinci 2011 přijala návrh rozhodnutí Evropského parlamentu a Rady o ratifikaci změn ze strany EU (COM(2011) 905, 21.12.2011).

¹⁰ COM (2011) 500 v konečném znění, 29.6.2011, Rozpočet – Evropa 2020.

sociální výbor i Výbor regionů (zejména prostřednictvím shromáždění ARLEM a CORLEAP).

2.6 Koordinace přístupu s dalšími dárcovskými zeměmi a mezinárodními organizacemi

EU úzce spolupracuje s ostatními dárcovskými zeměmi a mezinárodními institucemi s cílem reagovat na humanitární krizi, podporovat přechod k demokracii a urychlit ekonomický rozvoj v partnerských zemích.

Během celé libyjské krize byla EU v popředí mezinárodní humanitární reakce a jednala v úzké koordinaci s ostatními dárci a mezinárodními organizacemi, aby zajistila rychlé zjištění potřeb a efektivní a rychlé dodání pomoci.

EU rozhodnou měrou přispěla ke vzniku iniciativy Partnerství z Deauville v rámci G8. Tato iniciativa koordinuje mezinárodní úsilí o podporu přechodu k demokracii v jižním Středomoří a úzce spolupracuje s mezinárodními organizacemi, které na zářijovém setkání ministrů financí států G8 v Marseille přislíbili podporu tomuto partnerství podporu. EU využívá rovněž svůj nástroj makrofinanční pomoci k úzké spolupráci s Mezinárodním měnovým fondem a dalšími mezinárodními organizacemi s cílem pomoci příslušným partnerským zemím¹¹ při řešení makroekonomické nerovnováhy a provádění strukturálních reforem zaměřených na růst.

Státy jako Rusko a Turecko mají velký potenciál významně ovlivňovat regionální stabilitu. Zasedání pracovní skupiny EU-Tunisko na nejvyšší úrovni se zúčastnilo také Švýcarsko.

Kromě toho existuje v rámci Východního partnerství Informační a koordinační skupina, jejímiž členy jsou i země mimo EU a některé mezinárodní finanční instituce. Tato skupina podporuje koordinaci dárců a obecněji přispívá k rozvoji Východního partnerství.

3. VÝHLEDY DO BUDOUCNA

Rok 2011 byl rokem změn v sousedství EU. Přestože první projevy změn jsou pozitivní, je třeba tento pokrok konsolidovat. Mnohé společnosti v našich partnerských zemích procházejí rozsáhlou proměnou. Je velice důležité pochopit a respektovat rychlost jejich vlastních reformních procesů. EU proto musí udržovat dialog, věnovat jim pozornost a úzce je sledovat. Partnerské země musí zvýšit své reformní úsilí v řadě oblastí a EU musí v některých oblastech, v nichž nabídla spolupráci, jednat rychleji.

3.1. Budoucí výzvy

Udržitelná demokracie

Přechod k demokracii vynesl v řadě zemí jižního sousedství do centra politické scény nové politické strany, zejména, ale ne výhradně, strany, které mají islámské kořeny. EU potřebuje zahájit s těmito stranami, stejně jako se všemi demokraticky zvolenými vládami, dialog a je připravena to udělat. Nástroje, které již existují, a také Evropská nadace pro demokracii, která bude zřízena, by mohly podporovat dialog a výměnu zkušeností s politickými stranami v EU.

¹¹ Arménie, Moldavská republika, Ukrajina, v budoucnosti možná Egypt a Gruzie.

Pokud jde o východní státy, budou až do další vrcholné schůzky Východního partnerství pokračovat v provádění rozsáhlého programu vymezeného v cestovní mapě. Zásadní význam přitom má **konsolidace demokracie**, neboť nadcházející parlamentní volby v *Arménii*, *Gruzii* a na *Ukrajně* budou pro tyto tři státy významným mezníkem. I v jižních státech budou mít nadcházející volby v *Alžírsku*, *Jordánsku*, *Libyi* a *Tunisku* velký význam pro upevnění procesu demokratizace.

Je třeba, aby všude byla zákonem i v praxi zaručena svoboda **projevu, sdružování a shromažďování** a aby vznikla silná kultura dodržování lidských práv, zejména ochrana před všemi formami diskriminace v politice i v každodenním životě. EU proto vyzývá partnerské státy, aby se zabývaly zvláštními doporučeními, která jim předkládá ve zprávách o pokroku jednotlivých zemí přiložených k tomuto sdělení. Vznikne tak prostor, v němž bude **občanská společnost** moci hrát svou zásadní úlohu při vytváření demokracie a který zajistí udržitelnost a inkluzivnost reformního procesu. Jakmile začne občanská společnost plně fungovat, bude EU moci poskytnout zvýšenou podporu. V jižní oblasti by nadace Anny Lindhové měla přispět k rozvíjení mezikulturního dialogu mezi organizacemi občanské společnosti tím, že zjistí, jaké subjekty přispívají ke změnám, a propojí organizace, které se spolu obvykle nedostanou do styku, čímž podpoří dialog s organizacemi z EU.

Během arabského jara sehrály významnou úlohu **ženy** a neměly by ji v průběhu dalších transformací ztratit. EU bude postupně zvyšovat své úsilí o podporu žen v celém regionu, bude dbát na to, aby se rovnost pohlaví stala součástí veškeré spolupráce, a bude v celém regionu efektivně podporovat opatření proti obchodování s lidmi.

V celé oblasti sousedství je třeba zvýšit úsilí o vybudování efektivní a **nezávislé justice**, která by občanům zajistila **právo na spravedlivý proces** a podnikům a investorům zajistila právní jistotu prostřednictvím nestranných soudních rozhodnutí. Ústřední význam pro udržitelnou demokratizaci má také **reforma bezpečnostního sektoru**. EU je připravena na podporu úsilí partnerských zemí využít dodatečné zdroje, které byly uvolněny po přepracování politiky v minulém roce, a zvýšit svou technickou a finanční podporu v kontextu ucelených národních strategií.

Inkluzivní ekonomický rozvoj a obchod

Obyvatelé regionu se nejvíce obávají **nezaměstnanosti, sociálního vyloučení, nerovnosti a chudoby**. Právě tyto jevy jsou příčinou nestability a nepokojů a bez jejich řešení není demokracie udržitelná. Partnerské země musejí provést reformy a zaujmout integrovaný přístup složený z politik v oblastech hospodářství, daní, zaměstnanosti, sociální sféry a vzdělávání. EU je připravena tyto reformy podporovat cílenými opatřeními na zvýšení sociální soudržnosti a zaměstnanosti (zejména mládeže).

EU zařadila do dohod o prohloubených a komplexních zónách volného obchodu, které bude sjednávat s *Egyptem*, *Jordánskem*, *Marokem* a *Tuniskem*, ustanovení o **ochraně investic**, aby podpořila investice z EU do partnerských zemí. Hodlá podobná ustanovení postupně vyjednat i s ostatními sousedními státy, buď formou zvláštních dohod nebo v rámci budoucích dohod o zónách volného obchodu. Komise ve spolupráci s OECD a Světovou bankou v červnu zahájí program snižování nákladů na pojištění velkých investičních projektů v jižním Středomoří, aby zvýšila přímé zahraniční investice do regionu. EU rovněž pokročila při přípravě celoevropského záručního mechanismu, který by kryl politicky motivovaná rizika při investicích malých a středních podniků z EU do malých a středních podniků partnerských zemí. Tento mechanismus, který se bude týkat celého sousedství, by měl začít fungovat ještě

před koncem roku. Konzultace dále potvrdily vhodnost rozšíření zeměpisného rozsahu Evropského investičního fondu (EIF) na explicitní pokrytí všech sousedních zemí. Komise během tohoto roku navrhne, aby rada EIF v tomto smyslu změnila stanovky EIF. Unadní se tak mimo jiné účast partnerských zemí na budoucích programech EU, například Programu pro konkurenceschopnost, podnikání a malé a střední podniky (COSME).

Dohody o prohloubených a komplexních zónách volného obchodu obsahují ustanovení o **sblížení předpisů** v tak různorodých oblastech, jako jsou sanitární a fytosanitární témata, technické předpisy, celní řízení, veřejné zakázky a hospodářská soutěž, což bude pro partnerské státy velice náročné z hlediska změn právních předpisů a rozvoje prostředků k provádění a vynucování pozměněných předpisů. Součástí tohoto úsilí bude muset být i boj proti korupci a podvodům a zlepšení správy veřejných prostředků. EU je odhodlána zvýšit svou podporu tohoto úsilí poskytnutím další pomoci na zvyšování administrativní kapacity.

Mobilita

Je třeba pokračovat v řešení **problematiky mobility**. Z hlediska východních partnerů EU se jedná o uzavření dohod o zjednodušení vízového režimu a readmisních dohod s *Arménií, Ázerbájdžánem a Běloruskem* a o zahájení vízového dialogu s *Gruzií* a následně s *Arménií a Ázerbájdžánem*. *Ukrajina a Moldavská republika* budou směřovat k plnému provedení svých plánů o uvolnění vízového režimu. *Ázerbájdžán* vyjádřil zájem dojednat partnerství v oblasti mobility za podobných podmínek jako ostatní východní partneři. V oblasti jižního partnerství se jedná o uzavření partnerství pro mobilitu s *Marokem a Tuniskem* a o zahájení dialogů o mobilitě s *Egyptem a Jordánskem*.

Vysoká představitelka a Komise vyzývají členské státy, aby pro splnění cílů v oblasti vzdělávání, zlepšování obchodních kontaktů, kulturní výměny a mezilidských kontaktů systematictěji využívaly možnosti **evropského vízového kodexu**. Jde zejména o to, že lidem, kteří jsou schopni odůvodnit potřebu často a v dobré víře cestovat do EU za obchodem nebo z rodinných důvodů, stejně tak jako zástupcům organizací občanské společnosti a studentům studujícím v programech financovaných z EU by měla být udělována víza umožňující několik vstupů. Kromě toho by měly být rušeny vízové poplatky pro mladé lidi do 25 let, kteří se účastní seminářů, konferencí, sportovních, kulturních a vzdělávacích akcí organizovaných neziskovými organizacemi, a poplatky za děti do 12 let.

Odvětvová spolupráce

EU spočívá na hodnotách, jako jsou dodržování lidských práv, demokracie a právního státu, a právě tyto hodnoty vymezují spolupráci jejích členských států a promítají se do právních předpisů, norem a standardů EU. Přebírání norem a standardů EU v rámci odvětvové spolupráce je v souladu s přáním partnerů přiblížit se k EU a, co je hlavní, podpoří výše uvedené hodnoty. Odvětvové reformy a spolupráce tedy přispějí k lepší správě politických a ekonomických záležitostí, zvýší politickou a správní transparentnost a odpovědnost, přispějí k socio-ekonomickému rozvoji, předcházení a řešení konfliktů, budování státu a většímu zapojení občanské společnosti.

V mnoha odvětvích, zejména v dopravě a energetice, se Komise začíná zvláště zaměřovat na sousední region a hodlá tento přístup rozšiřovat¹². Toto sdělení v tomto duchu, a aniž by se pokoušelo podat vyčerpávající informace, vymezuje v následujících odstavcích několik

¹² Viz zejména sdělení Komise EU a její sousední regiony: nový přístup ke spolupráci v oblasti dopravy, COM(2011) 415, 7.7.2011, a Energetická politika EU: jednání s partnery za našimi hranicemi, COM(2011) 539, 7.9.2011.

odvětví, v nichž by se spolupráce EU a partnerských zemí mohla prohloubit a mohla by v nadcházejících letech přinést konkrétní výsledky.

- V odvětví **energetiky** bude Komise nadále podporovat jižního koridoru pro přepravu plynu. Bude rovněž spolupracovat se sousedními státy ve východní Evropě na bezpečném tranzitu energie v transparentně provozované síti. Mimo to bude v roce 2012 jednat s partnery v jižním Středomoří o možnosti uzavřít energetické partnerství, které by bylo prvním krokem k integraci regionálního trhu s elektrickou energií a energií z obnovitelných zdrojů v dlouhodobé perspektivě vytvoření energetického společenství EU a jižního Středomoří.
- V oblasti **průmyslu a podnikání** by měla být Evropsko-středomořská charta podniků změněna na Evropsko-středomořskou iniciativu na podporu malých a středních podniků. Partneri v jižním Středomoří by měli být zapojeni do odvětvových a meziodvětvových sítí a akcí EU. Mělo by docházet k výměně informací a osvědčených postupů v oblasti udržitelného cestovního ruchu.
- V oblasti letecké **dopravy** se v roce 2012 plánuje urychlení jednání o uzavření všeobecných dohod o leteckých službách s *Ukrajinou*, obnovení těchto jednání s *Tuniskem* a zahájení jednání s *Ázerbájdžánem*.
- EU by měla v zájmu maximálního usnadnění obchodu dále propagovat moderní **celní** postupy a řízení. Do této oblasti spadá provádění strategického rámce pro celní spolupráci s východními partnery a vyjednávání dohod o prohloubených a komplexních zónách volného obchodu.
- EU bude podporovat schopnost partnerských států napravovat poškození **životního prostředí** a bude propagovat udržitelné využívání přírodních zdrojů. Jedná se mimo jiné o oblasti vodohospodářství, průmyslového znečištění, nebezpečných pesticidů, kvality ovzduší, nakládání s odpady, ochrany přírody a správy lesů, zlepšování systémů informací o životním prostředí a správy v oblasti životního prostředí. EU bude partnerským státům pomáhat lépe zohledňovat životní prostředí v jiných odvětvových politikách, aby podpořila přechod k ekologičtějšimu hospodářství, a to i udržitelnější spotřebou a produkcí. EU bude s partnery ze sousedních zemí rovněž více spolupracovat na Celosvětové konferenci OSN o udržitelném rozvoji, která se bude konat v roce 2012.
- Vytváření a provádění ambiciózních **strategií v oblasti klimatu** představuje klíčovou výzvu, na jejímž řešení již EU úzce spolupracuje s partnerským státy. EU bude podporovat přechod těchto zemí na nízkouhlíkové hospodářství a zvýšení jejich odolnosti vůči změně klimatu prostřednictvím budování kapacit, sdílení informací a investic. Partnerským státům tak pomůže provádět dohody z Cancúnu a Durbanu, zejména vypracovat strategie rozvoje nízkouhlíkového hospodářství, zvýšit odolnost vůči změně klimatu a poskytovat aktuální informace o cílech nebo prováděných akcích.
- Politika **informační společnosti** v rámci evropské politiky sousedství usiluje o vytvoření spravedlivého, moderního, otevřeného a transparentního telekomunikačního trhu, o otevřené a aktivní využívání internetu pro všechny a o vznik rozmanitého mediálního prostředí. Zajištění bezpečnosti, stability a odolnosti internetu a dalších **technologií elektronické komunikace** je základním stavebním kamenem demokracie a dynamického a inovačního podnikatelského prostředí. V zájmu plného využití potenciálu informační společnosti při zvyšování růstu a produktivity bude Komise pokračovat v podpoře regulačních reforem, například prostřednictvím sítí regulačních orgánů. Ve Středomoří

bude tato síť posílena a ve východním regionu bude vytvořena. Komise bude rovněž podporovat zkvalitňování prostředí elektronických komunikací v oblastech od síťového propojení po elektronické zdraví. Bude rovněž zlepšovat vysokorychlostní propojení regionálních elektronických infrastruktur pro výzkum a vzdělávání. Bude podporovat aktivní a demokratické využívání informačních a komunikačních technologií a internetu a přijme další opatření na podporu transparentního a efektivního audiovizuálního a mediální regulačního prostředí.

- V otázce vytváření „**společného prostoru pro znalosti a inovace**“ Komise zvýší spolupráci s partnery a podpoří lepší práci v síti a koordinaci mezi partnerskými zeměmi a EU při stanovování a synchronizaci výzkumných priorit. S cílem podpořit větší zapojení vědeckých obcí v partnerských státech do 7. rámcového programu pro výzkum a technologický vývoj Komise partnerské státy podpoří při zvyšování výzkumné kapacity, přispěje k větší spolupráci mezi vědci a vědeckými organizacemi z EU a ze států, na které se vztahuje evropská politika sousedství, a posílí síť kontaktních bodů 7. rámcového programu. Komise je kromě toho připravena vyjednat s partnery memoranda o porozumění pro jejich přidružení k činnosti navazující na 7. rámcový program.
- Nový program pro **zemědělství a rozvoj venkova** v rámci evropského sousedství (ENPARD) pomůže partnerským státům efektivněji působit na zahraničních trzích, plně využít výhody budoucích dohod o prohloubených a komplexních zónách volného obchodu a stimulovat domácí zemědělskou produkci. Komise se v tomto duchu zapojí s partnerskými státy do podrobných politických dialogů s cílem podpořit dlouhodobé strategie pro zemědělství a rozvoj venkova v úzké spolupráci se všemi příslušným zúčastněnými stranami.
- V oblasti **statistik** bude EU podporovat přijetí Kodexu evropské statistiky, včetně zásady nezávislosti statistických úřadů, přípravy a šíření vysoce kvalitních statistik pokrývajících klíčové socio-ekonomické oblasti v souladu se standardy a metodikou EU a využívání statistik pro rozhodování založené na skutečnostech, které patří mezi hlavní složky řádné správy věcí veřejných. EU posílí vzájemnou pomoc a regionální dimenzi podpory této činnosti.
- V oblasti **námořní politiky** EU posílí svou spolupráci se sousedními státy s cílem přispět k vymezení společných cílů pro dosažení udržitelného růstu a vytváření pracovních příležitostí v tradičních i nových námořních odvětvích, podpoří pilotní projekty v oblastech regionálního zájmu a bude usilovat o větší soudržnost opatření financovaných z vnitřních a externích finančních nástrojů EU. Konkrétně ve Středomoří Komise společně s EIB a IMO zahájí společnou iniciativu pro získání investic ze soukromého sektoru a pro zapojení finančních institucí do námořního odvětví, zejména do oblasti infrastruktury, odborné přípravy a dohledu na moři. Zvýší také spolupráci s pobřežními partnerskými státy v rámci regionálních organizací pro řízení rybolovu, aby podpořila udržitelnější využívání rybolovných zdrojů, zlepšila kontrolu rybolovu a přispěla k potírání nelegálního, nenahlášeného a neregulovaného rybolovu.

Nová generace akčních plánů evropské politiky sousedství (nebo rovnocenné dokumenty), které se dojednávají s mnoha partnery, poskytnou aktuální politický rámec, který by měl EU a členským státům umožnit lépe koordinovat **finanční a technickou pomoc**. Programování, které v druhé polovině letošního roku začne v rámci nového evropského nástroje sousedství (ENI), poskytne členským státům, které o to budou mít zájem, skutečnou příležitost vypracovat program své pomoci spolu s EU.

Regionální spolupráce

Arabské jaro nabízí nové příležitosti pro **regionální spolupráci** v jižním sousedství. Mnohé problémy, které partnerské státy řeší, lze efektivně zvládnout pouze na subregionální nebo regionální úrovni. Evropská unie převzala severní spolupředsednictví Unie pro Středomoří. Tento krok posílí provázanost činnosti Unie pro Středomoří s evropskou politikou sousedství a zvýší efektivitu podpory EU zemím v jižním Středomoří. EU bude i nadále podporovat sekretariát Unie pro Středomoří, katalyzátor projektů, které přinášejí konkrétní výsledky obyvatelům celé středomořské oblasti. Komise je rovněž odhodlána dát v rámci Unie pro Středomoří nový impuls odvětvovým dialogům.

EU rovněž rozvinula strukturovanější dialog s Ligou arabských států, který zahrnuje pravidelná setkání vysoké představitelky s generálním tajemníkem Ligy, a zahájila konkrétní spolupráci, včetně vytvoření situačního střediska a školení pro diplomaty a volební pozorovatele.

Povzbudivě se vyvíjí dialog mezi *Alžírskem* a *Marokem*, což otvírá prostor pro zvýšenou subregionální spolupráci v severní Africe, rovněž v kontextu skupiny 5+5. EU je připravena podpořit tento dialog i další procesy regionální a subregionální spolupráce a integrace, spolupracovat s příslušnými regionálními organizacemi a zapojit se do příslušných procesů. Vysoká představitelka a Komise proto hodlají předložit návrhy na posílení vztahů Evropské unie a severní Afriky ve společném sdělení, které bude vypracováno v nadcházejících měsících, pokud partnerské strany v severní Africe jasně prokáží pokrok v regionální spolupráci.

Evropská rada na svém březnovém zasedání vyzvala k vypracování plánu, který by vymezil a vedl provádění politiky EU vůči partnerům v oblasti jižního Středomoří. K tomuto společnému sdělení je proto přiložena zpráva o provádění *Partnerství pro demokracii a sdílenou prosperitu*, která vymezuje sledované cíle, používané nástroje a opatření, která budou přijata do konce roku 2013.

Ve východním sousedství se zvýšila regionální spolupráce v oblasti řízení hranic, v souvislosti s misí EU pro pomoc na hranicích *Moldavska* a *Ukrajiny* (EUBAM) a projektem Integrované řízení hranic na jižním Kavkaze (SCIBM). Podrobnější informace o činnostech plánovaných v rámci Východního partnerství jsou uvedeny ve společném sdělení o plánu pro východní partnerství.

ZÁVĚRY

EU v květnu minulého roku dokončila zásadní přepracování své politiky sousedství, k němuž ji vedla řada důvodů: potřeba podpořit proces přechodu k demokracii, který probíhá v celém jižním sousedství EU, evropské aspirace několika našich východních partnerů se související potřebou prohloubit Východní partnerství a snaha využít nové příležitosti, které po svém vstupu v platnost nabídla Lisabonská smlouva. Hodnocení provedené o rok později je slibné. Z mnoha ohledů je dnešní sousedství EU demokratičtější a otevřenější změnám, než tomu bylo před rokem. Nový politický přístup EU je plně funkční. Většina partnerských zemí ho uvítala a řada z nich již provádí politické a ekonomické reformy s větším nasazením a více se zapojuje do spolupráce s EU.

Přesto se jedná o dobu přechodu. Partnerské země připravují nové ústavy, budují nové instituce, snaží se dosáhnout vnitřního konsensu pro přechod k demokracii a volí nové vedení. Bude to složitý, a v některých případech i nesmírně obtížný proces. Je pochopitelné, že

některé země budou muset nejprve vyřešit své interní problémy a teprve potom budou moci plně obnovit dialog s EU na téma reforem a zahájit jednání, která by mohla vytvořit podmínky pro lepší obchodní vazby, hlubší ekonomickou a odvětvovou integraci a snadnější mobilitu.

V této situaci je nutné, aby EU splnila své závazky vůči jižnímu sousedství a zvýšila své zapojení ve východním sousedství. EU tím přispěje i ke své vlastní bezpečnosti a prosperitě. Důvěryhodnost EU jako celosvětového hráče bude do velké míry záviset i na její schopnosti rozhodně jednat ve svém sousedství. Z tohoto důvodu a i přes ekonomické obtíže musí EU zůstat otevřená a dívat se za své hranice, dále posilovat sousedské vztahy a soustavně podporovat úsilí svých partnerů o vybudování demokratičtějších, více prosperujících a tedy i stabilnějších zemí.